

ПРЕВОЗИО САМ ДРУГА ТИТА

Моја кућа је била у еелу Избичњу, засеок Војница. Село се налази на левој страни Лима, пет-шест километара низводно од Пријецоља, Кућа мога оца, Јована, била је најближе Лиму, а остале нешто височије, у брдима. Десном обалом Лима, испод села Дренове, на другој страни, пролазила је цеста Пријепоље — Прибој. Најкраћа веза за Пријепоље, Прибој и Нову Варош ишла је преко Лима, испод овог села, зато је мој отац имао чамац којим је често превозио путнике намернике с једне стране на другу.

Кад је почео рат, априла 1941. године, војници бивше југословенске војске, враћајући се у своја родна места, а избегавајући окупиране градове, пролазили су овуда у групама и појединачно. Највише је било оних који су се враћали из Црне Горе после расула 48. пука у Албанији. Многи од њих су носили оружје. Својим чамцем на весла, без челичне сајле и чекрка, превезао сам тако и Даута Мусића из Нове Вароши који се враћао из Албаније и у ранцу носио расклопљен митраљез и пуну торбу муиције. Тада ми је рекао да ово није крај већ почетак нове борбе, јер се припрема устанак против окупатора.

Касније су све чешће наилазили они који су ишли из Србије за Црну Гору. Многи од њих су ми говорили да се припрема устанак против окупатора и домаћих издајника. Међу првима из нашег краја, које сам познавао, био је Љубиша Миодраговић из Пријепоља и Предраг Власоњић из Нове Вароши. Они су се добро познавали са мојим оцем. (После преласка Врховног штаба, децембра 1941, Италијани су мога оца стрељали у потоку Сријетежи код Пријепоља). Иако сам тада био млад, прихватао сам све њихове савете и почео са њима да сарађујем. Говорили су ми да ће нам требати доста оружја, па ће бити драгоцен сваки метак. Зато сам сакупљао оружје које су побацали југословенски војници око пута и поред Лима, али је оно било углавиом неупотребљиво, сломљено или искривљено. Тако сам једанпут приметио како путар Драгомир Влаооњић, који је радио на деоници пута Бистрица — Дренова, сакрива пушку коју је нашао поред пута. Увече сам прешао чамцем на другу страну, пронашао сакривену пушку, донео је кући и касније дао Предрагу Влаооњићу који је био ненаоружаи.

Како је лето одмицало, **МНОГИ** другови су ишли по селима среза милешевског и објашњавали народу да се припрема устанак. Међу првима у Избичањ су почели долазити браћа Милосав и Драго Стиковићи из Ђурашића, Велибор Љујић, Милоје Тописировић и Бошко Шкрбовић. Ја сам их често возио нашим чамцем. Усташе у Пријепољу су сазнали да преко Лима прелазе неки „сумњиви“ људи, те једног дана дођоше кући мога оца. Тражили су да им каже кога он то вози, али им је он рекао да не познаје никога од оних које превози. Онда су му наредили да чамац спусти низ Лим у село Бистрицу где се налазила њихова посада.

Неколико дана после тога сазнао сам од Неца Мустајбеговића (првоборац из Дренове) и Реца Агића, такође из Дренове, да се на десној страни Лима према речици Љупчи, узводно ка Пријепољу, налази у топољаку неки чамац. Одем и нађем га. Био је велики и гломазан, намењен за вожњу помоћу челичне сајле и чекрка, а ја сам возио мање чамце искључиво помоћу весла. Узмем тај чамац и спустим га низ Лим до под моју кућу и од њега на правим мањи чамац, мањи и од онога кога сам имао, али лаган и ка опасној лимској води прилично смгуран. Чамац сам крио на обали, извлачио га у жбуње или иотапао.

После формирања Милешевске партизанске чете, 10. октобра 1941. године, имало је више потребе за преласком преко Лима, јер је успостављена веза са Ужичком републиком и народноослободилачким покретом на нововарошком подручју. Тада сам неколико пута возио Бошка Шкрбовића (сада гекерал-потпуковника у пензији) са групом партизана који су из Избичња прелазили на другу страну са две-три пушке а отуд се враћали наоружани обично са по две „партизанке“ из ужичке фабрике оружја и са доста муниције.

У то време прелазило је и доста курира из Црне Горе за Србију и обратно. Најбоље се од њих сећам неког Слободана Тузлића Бутума који је често туда пролазио.

Некако у позну јесен 1941. године дође мојој кући Драго Стиковић из села Ђурашића са мањом групом партизана и једним човеком који „није знао“ српски. Био је то Енглез Хадсон који је са радио-станицом хитао у Ужице. Рекоше ми да морају хитно да иређу Лим.

— Не може! — кажем. Видите ли какав је Лим? Ударио из брда у брдо!...

— Мора се, по цену живота! И то у току ноћи! — каже Драго.

Видим, ствар је озбиљна, а Лим, чини ми се, никад није био такав: мутан ко орање, носи кладе, руши све пред ообом. На оваквом Лиму се не вози, мислим, а мора се. Шта да се ради? Дуго сам о томе мислио и реших да нађем две мешине, да их добро надувам, привежем чврсто по једну са обе стране чамца и окушам срећу. Једну мешину ми је дао Којо Стиковић, а другу Ристо Ви-

даковић. Преко дана смо све испланирали: одакле ћемо поћи, где јаче завеслати, како пресећи матицу, где изаћи. Мој отац је страховао од оваквог Лима. Иако је био доста стар, хтео је он да во-зи, мене да замени. Међутим, ја се нисам плашио. Био сам сигу-ран да ћемо савладати Лим јер сам га добро познавао, на њему сам одрастао. Уговорили смо знак са мојим оцем да би знао да ли смо прешли Лим. Знак је био: после извесног времена од нашег набацивања на Лим, отац ће гласно звати свога брата Ивана и пи-тати га да ли је видео његове волове, а ми ћемо на другој страни искресати шибицу, што је био знак да је прелаз успео.

Кад се потпуно смрачило, кренули смо. Вешто смо избегавали класе које је Лим носио и срећно прикрајили на другој страни. Нисмо могли одмах да пређемо преко цесте јер је њоме прелазила италијанска колона. Чекали смо прилично дуго сакривени испод цесте и кад је колона прошла, пошли смо уз Дренову. Мењали смо се у ношењу радио-станице, а Енглез је једва ишао и празан. Једанпут се спотакао и нешто гадно опсовао на чистом српском језику, што ме много ргзенадило, јер се он правио да не зна ни речи српски.

У зору смо стигли кући Милоша Дивца уврх села Дренове. Ту су праћење другова и ношење радио-станице преузели неки другови, а ја сам се задржао код Дивца неколико дана док Лим није смањιο.

* * *

У позну јесен 1941. године, када је Врховни штаб прешао у Радоињу, а затим у Дренову, превезао сам са леве на десну страну Лима једну мању јединицу црногорских партизана, Пипера, **који** су вероватно ишли на појачање обезбеђења Врховног штаба.

Почетком децембра 1941. године у кућу Милоша Дивца у Дренови стиже Врховни штаб и друг Тито. Пошто су се у селу Бистрици и Пријепољу, у непосредној близини Дренове, налазиле јаке италијанске снаге, процењено је да је лева страна Лима без-беднија јер су Пљевља и Прибој, у којима су се налазили итали-јански гарнизони, доста далеко.

Једног дана дошла је мојој кући група партизана и саоп-штила ми да се припремим да у току ноћи превезем са оне стране (из Дренове) већу групу партизана. Чамац је тада био потопљен! у једном тишку испод моје куће, па сам морао, иако је било хлад-но, vadити камење из чамца. Успео сам да чамац ослободим и онако мокар (нисам тада имао два одела да бих се пресвукао) по-чео сам превозити партизане. То је било, како у свом Дневнику описује Владимир Дедијер, у ноћи између 4. и 5. децембра. Овој групи партизана сам показао пут до засеока Росуље, изнад моје куће, и отишао да се сушим и одморим.

Сутрадан су Италијани изашли из Пријепоља и палили и пљачкали села Барице и Ђурашиће. Ова села се налазе у непосред-ној близини Избичња, са друге стране речице Љупче, па је — ка-

жу — друг Тито тога дана посматрао како горе села и донео од-
луку да се врате назад, у Дренову. У први мрак су дошли кући Ко-
ја Стиковића, ту вечерали и спустили се мојој кући. Отац је дуго
разговарао оа човеком у шубари, а ја се, као много млађи од њих,
нисам мешао у разговор. Чекао сам покрет према Лиму. Тако оам
у ноћи између 5. и 6. децембра поново возио ове другове.

После неколико дана речено ми је да нам је потребан још
један чамац. Пошто се на други начин није могао добити, поче-
ли смо га правити. Мајстор је био Срето Јевтовић, а ја, Дико Ви-
даковић и Рајко Веруовић смо помагали. Чамац је убрзо био готов
и иреузео га је Рајко Веруовић.

Ноћу уочи Никољдана (Владимир Дедијер у Дневнику пише
да је то било у ноћи између 18. и 19. децембра 1941), прешли смо
нас двојица на другу страну и отпочели пребацивање партизана.
Ја сам возио чланове Врховног штаба и Пратећу чету, а Рајко Ве-
руовић Краљевчане и Ужичане. Добро се сећам да је у мој чамац
ушао онај исти човек, у чизмама и са шубаром на глави, кога сам
већ два пута возио, и питао ме:

— Младићу, колико људи стављаш у чамац?

— Пет — рекох.

— Вози по четири, сигурније је.

Чим је он ушао са још три друга, ускочио је у чамац и један
велики кер каквог ја до тада нисам виђао. Мени је било необично
да се пас вози па оам замахнуо веслом да га отерам, али ме друг
Слободан Тузлић Вутум (кога сам познавао) ухвати за руку и оштро
ме упозори:

— Не дирај!

По томе сам закључио да сам у тој тури, као и два пута раније,
превезао неког истакнутог партизана. То раније нисам могао
знати јер се друг у шубари понашао и са мном и са мојим оцем
тако обично и прионо да никако нисам могао помислити да је он
„најглавнији“. Наравно, тек много касније сазнао сам да је то био
Врховни командант.

Кад оам, већ пред зору, превезао и последњег партизана, до-
шао сам својој кући и ~~ГЛО~~ видео човека у шубари. Седео је са
неколико другова са мојим оцем и нешто су вечерали, боље рећи
доручковали јер је већ свањавало. Видећи ме онако мокрог и озеб-
лог, позвао ме да приђем ватри и огрејем се, а другови су ми брзо
направили место.

— Имате вредног оина — похвалио ме је друг Тито — од-
лично вози!

У рано јутро колона партизана кренула је из села Избичња
уз село Цурово, ка Рудом где је три дана касније, 22. децембра
1941. формирана Прва пролетерска бригада.

Димитрије НИНЧИЋ